

67866

NEDREPTATEA

TESTAMENTARIA

COMMEDIA IN CINCI ACTE

TRADUSA

D'IN

LINBA ITALIANA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

PE

LINBA ROMANA

DE

PETRU LUPULOV.

VIENA 1856.

CU TIPARIULU MECHTHARISTILORU.

Proemiu.

Non ignara mali miseris succurrere disco.

Felice è art'a dramatică, decă ver odată cu constrîngerile sele aru poté obtîné effectulu salutare della versulu acest'a indicatu și aru poté trage d'in ochii celoru buni o lacrimă adeverată de compătîmire! O're nu aru fi prin vîntuirea acest'a de o mie de ori mai gloriosă si mai folositoare decătu ce è pr'in glume, cu cari ordinariaminte învîtă si întretine pre cei lenesi si disumani? — Ma, decă accordămu comediei proprietatea de a face sâ plîngemu, ce vomu rezervă noi tragediei? — Unu altu plînsu; plansulu nobile ai iroiloru, care nu se asemenă cu lacrimile sincere si morbide a bunei ginte vulgare. Se plînge în fie care statu: si in viat'a civile mai totdeuna plansulu è celu mai aprôpe de rîsu, si cîte odată mestecatu cu ellu. Ce folosescu conventiuni poetice, restrîngeri, privilegii? Natur'a anevoie li se subjugă; nu suffere piedici în cursulu seu, ci merge liberă si deslegată în a sa cărare.

Cugetându în modulu acest'a amu^u lăsatu sâ percurră dram'm'a următoare prin spatiele adeverului si alu celui ce è asemené cu adeverulu. Fapt'a, pre care se radimă, è istorică si de însusu Voltaire în ôre care cercustare a sa, cu attentiuone, esaminată. Ea era tragică: înse eu amu temperatu acerbitatea în mergerea sa si amu redusu la fine iucundă si co-

mică. Cum voi fi reesitu eu, nu știu. Celu ce a veduto me esorta sa facu socotéla și să o iubescu: înse eu, mai multu decatu mangaieriloru acestora, voi da credintia judecarii cititoriloru, despre carii eu me linguescu ca îi voi afla dispusi sa o îmbratioséda și discreti sa o osserve.

Personaggi.

Carlo Dordley sponsulu alu.

Adelaide.

David serbu bâtrânu a lui Carlo.

Baronulu de Torgu.

Baronutu Ramn.

Mistriss Brinn.

Mistriss Bond.

Maestru Flantz apotecariu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Gripp laccheiu.

Lorentzo serbitoru.

Isacu altu serbitoru.

Unu Notariu.

Serbii Baronului.

Scen'a è în Londra în casa a lui Carlo, si în
Apotec'a a lui Flantz.

Actulu antei.

Camera în cas'a lui Carlo. Nu se află alte mobilii, decâtu scamne pucine, o masutiâ si o Sofâ vecchiâ.

Scená anteia.

Carlo sedendu râdimatu pe o masutiâ râsfiratu si cufundatu în cugete. Davidu sede tocmai la o parte oblobojitu în tr'o mantaoâ vecchiâ.

Car. (*Desteptându se, si întorcându în prejuru cautatur'a.*) Me înselu? Ori cade nóptea improvisatu? — Davide?

Dav. (*Sculanduse, si luvandusi josu mantaoa.*) Domnule.

Car. Ce ceremoniâ è acést'a? Tine mantaoa ta, decâ ti è frigu.

Dav. Domnule eu sum serbulu, si Domnia ta stâpânulu.

Car. O amicule, de asu fi avutu eu óre cându, aru evanûi trufi'a. Cându suntemu sâraci, atunci suntemu toti asemeni.

Dav. Sârâci'a nu è culp'a, nici ca smulge ea della Domnia ta gradulu si nascerea, precum nu me deslégâ pre mine de respectulu ce ti sum datoru.

Car. Cu multu mai mare è multiamirea, care me légâ pre mine, câtrâ tine. Tu mi ai fostu pre unu timpu Prefectu, sociu, amicu: acumâ mi esci tatâ;

si, în locu de a câpâtà tu della mine premiu si assistentiâ la bâtrânetele tele, tu alimentî viat'a stâpânilorui tei celoru nenorociti.

D a v. O de asu poté eu sâ li ajutu si sâ i facu fericitî, precum asu avé inimâ sâ facu! ma sum môle si bâtrânu, si aceste dile reci au amortitu mēdulârile mele, sângele meu, asà în câtu eu me miscu a nevoie. In dilele trecute, cându sufflarea si genunchii me reggēu, luvamu bastonulu meu, si me portamu în unu unghiu allu Londrei oppusu acestui, unde gintei nôve eu îi parēmu omu nou si peregrinu. Acoló cercamu cu mai multu curaggiu pietatea passagierului, si adesse ori cersiamu în tr'o di atât'a câtu erà destulu a sustiné pre toti parcamente pre o septimana? éra acuma . . . . .

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Car. Iubitulu meu Davide, tu mi smulgi inim'a. Eu mé sfiescu.

D a v. Si pentru ce? Căderea în sârâciâ nu è lucru nici raru nici rusinosu pentru omulu celu onestu, carele nu a meritato. Nu è nimené forâ numai celu disumanu, carele lu aru poté insultà. Au dórâ nu mi aducu eu aminte de dilele alu tatâlui dumitale, cari erau dile de abundantiâ si de plăcere? Nu sum eu mârurie a sortii iucunde în care trâiamu, pecându avéi postulu dumitale?

Car. Inturnasevoru, amicule, dilele acele. Décâ asu desperà eu, asu cadé mortu de grijâ la picerele tele. Speranti'a rege viat'a mea.

D a v. Si de ce amu debui sâ ne spâimântâmu si sâ perdemu curaggiulu? Nu, Domnulu meu. Eu

sentiu in inima o predicere alu unei schimbari de aprópe. Si inim'a acest'a nu sa smintitu nici odata.

Car. Sa dé Dumnedeu. — Cate óre sunt?

Dav. Sunt patru si jumatate spre séra.

Car. Asà dara è nópte in adeveru?

Dav. Nu vedi cum se intuneca?

Car. Spune mi: avemu ulei in lampada pentru acésta nópte lunga?

Dav. Prin sórte buna buticariulu vecinu, carele ni da credementu, ni subministra in tóta dioa catu ni trebuie. Avemu ulei; ma nici focu, nici bére, nici altu ceva, fora numai pucintica pane . . .

Car. Sciu. Tu mi trafigi inim'a, pecandu cugetu eu la innocent'a si nenorocit'a consócia a vietii mele, a caria tineretie sfasiata aru debui sa me accuse . . .

Dav. De ce? Adelaide te iubesce si suffere tóte fora sa pronuncia unu lamentu. Ea è atata de discreta, si atata de buna, in catu nu a sa, ci numai a dumitale grija sente. Despre partea acest'a Domnia ta esci anca invidiabile.

Car. Dumnedeule bune, Dumnedeule drepte, da premiu la atata virtute. — Ce mai face ea? Unde è?

Dav. Langa fragedulu seu fiu. Ea lu incaldà cu senulu seu, cu manile sele, si chiemà somnulu spre a lui pupille (Augapfel).

Car. Fiiu mai nainte nenorocitu de catu ce sa nascutu! Muma fora de asemenare! . . . .

Dav. Eca te o.

Car. Dute, si mi ada lampad'a.

Scena a II.

Adelaide, si Carlo.

Car. (*Mergându-i spre intîmpinare cu transportu viu*). Iubit'a mea, finisevoru gemetele nostre. Nu perde statornici'a. Suffere anca pucintellu. Finisevoru.

Adel. Si candu ai mai occhiatu in mine ne-rabdare ori desperatiune? Iubite Carlo, tu vedi ca eu sum tranquilla.

Carl. Oh cum me consola fruntea aceea, in care sede liniscea in mijloculu a unei atata procelle! Ce pretiosa mi è a ta virtute!

Adel. Ce debue sa laudi acéea, ce ti dau eu din datorintia si din amicitia? Ore nu suntemu noi nascuti ca sa ne consolamu unulu pre altulu, sa ne iubimu si sa sufferimu? Va veni unu timpu mai bunu. Asà este, va veni. Eu speredu.

Car. Si pôte fi ca è aprópe. Ma . . . .

Adel. Ce facéi tu aici?

Car. Oh déca ti asu spune cate cugete me agitau, cate desemne formaiu repede, unulu stricandu pre altulu, si totdéuna lapadandule, si inturnandu della capu! . . . In fine amu fostu resoltu sa scriu unu biletu controllorului aceluia carele mi erà in unu timpu amicu alessu, sa i descriu statulu meu, si sa lu rogu . . . . ma in tro clipa aducendu mi a minte cum fiesce carele si ia licenti'a a se ingretiosà si a dispretiui amiculu cadutu in saracia, memore ca lu amu probatu de atatea ori, mi cadù curaggiulu si pén'a din mana, si nu cutedaiu a proseguì.

Adel. Ah préadeveratu. Omenii mai totdéun'a

dau amicitia loru interessului, ori pentru amorea propriâ, ori pentru folosulu, care lu speredâ. Ia della densii acéstâ compensare, îndatâ se voru retrage reci, muti, crudeli.

Carl. Eu nu asu poté acést'a. Tu scii, decâ amu avutu ver odatâ atari sentimente vili, pecându fortun'a înflorèà viat'a mea. Fiesce care nenorocitu me făcé sâ palpitu de pietate; nici câ m' asu fi credutu innocente, decâ potendu, nu lu asu fi ajutatu.

Adel. Ferice aru fi lumea, decâ aru fi toti asemeni tie! Ma è o calamitate comune în toti timpii, câ între ómeni, cei buni suntu pucini, si multi de cei rei. Debue sa ne conformâmu.

Car. Cându dau o ochiata la statulu meu presinte, eu me cutremuru, eu înghietiu de orróre. Viat'a nostrâ è imaginea a unei stricâtiuni line, carea annuntiâ mortea. Nici o sculâ în cas'a acést'a, nici unu alimentu nutritivu, nici o restaurare în contra frigului, nici unu repaosu, nici unu mângâitoru. Decându fû Mâgistratulu apâsatu (subprimatu) la care amu servitu nobilmente, decându perduiu unu postu, carele devenisâ ca ereditariu în famili'a nostrâ, si carele o făcé sâ viede cu decóre si asà dicèndu cu lussu, nu putuiu mai multu sâ facu dâlmâ vicissitudiniloru, nu putuiu delâturâ cursulu, nici sâ me mântuiu de miseriâ, carea se insinuâ în cas'a acest'a, si ca unu verme nesatiu, róssâ si consumâ totu, incetu incetu si crudelminte. Eu nu avému bunuri stabili, si incredendu me în unu stipendiu annuale, carele mi se paré eternu, nu preveduiu, ca asà curendu avé sa lipsé-

sca fontele (izvorulu). Ca o lovitură neprevedută mai totdeun'a è nereparabile! Ceruiu pr'in gratiâ, ori pr'in dreptate altu postu, altâ compensare. Supplicaiu, încercaiu tôte. Nici unulu se miscâ spre pietate. Toti me pârâssirâ. Unu unchiu bogatu, carele nu are alte rudeni (consângeni), forâ numâi pre mine, aru fi fostu datóru sâ me ajute. Inse ellu, carele începù sâ se facâ bogatu apasandu pe fratele seu, me urasce pre mine cu acé ura, cu care a persecuitatu pre tatalu meu. Situareanóstra è extrema, è terribila. Déca dura, déca succursulu è departe, debue sa perimu.

Adel. Ma acestu alu teu unchiu è de optudeci ani, si mai departe apasatu de bóla necurabile de doa luni incóci, è aprópe sa platésca naturii tributulu seu, de óre ce, precum se vorbesce, suntu mai multe dile decandu agonisa, nici ca mai este lingusire de ai prolungì viat'a.

Car. Éca tóta speranti'a mea. Cerule drepte! Eu amu ajunsu la necesitatea trista in catu debue sa dorescu mortea unuia carele è asemené mie ca sa te rescumparu pre tine însati, si pre mine si pre fiulu meu. Eu sum vinovatu a unei dorintie vile si disumanu în contra vointiei mele. Atata revolutiune casuuna saraci'a si desperatiunea în inimile sensibili!

Adel. Nu te agitâ. Sperantia ta nu i fura nici unu momentu alu vietii. Punendu ca ellu a vietuitu destulu, debue sa móra; si, murindu, dreptatea vre ca tu sa fii eredele.

Car. Sa dé Dumnedeu.

Adel. Au dóra te indoiesci?

Car. Nu. Nu credu ca aru fi ellu atata de ne-

dreptu ca sa vrè sa me urasca anca si in punctulu in care va sa dé socotèla Cerului despre ur'a sa. Totusu cate odata ómenii suntu atata de tiitori a le patimiloru sele, si asà reu instruiti despre datorintiele sele . . . .

A del. De ce nu te ai dusu sa lu visitedi, sa te arunci la picerele lui celu pucinu odata?

Car. Eu amu fostu; si eramu gata sa facu: ma serbitorii sei temenduse de mine, seu reu incredintati, me cuprinsera reci si perplessi, si me facura sa credu, ca visit'a mea erà nefolositóre, si bolnavulu afara de sine, si lipsitu de cunosciintia.

Adel. Pricepu. Candu móre bogatulu, nu are in prejuruulu seu fora numai sufflete vendatóre, gelóse sa i inchida ochii, si sa si faca sa li se platésca cu pretiu mare lacrimile loru mintite si durerea fincta (simulata.)

Car. Adeveratu.

Scena a III.

David portandu o lampada mica de vitru (sticla) aprinsa, si punendu o pre masa,
si supradissii.

Dav. Éca te me la Domniile vostre. — Gaciti pucintelu, o Domnii mei, de ce amu intardiatu sa vi serbescu?

Car. De ce?

Dav. Pentru o ceremonia de totu nóva, decandu fortun'a a luvatu congedu della aceste ziduri, pentru unu complimentu, care rennoiesce ide'a despre acéea ce fuseramu, si della care iau eu unu auguriu favorabile.

Adel. Esplica te.

Dav. Audit' ati caruti'a acéea, care trecù nu de multu?

Car. Eu nu osservaiu.

Adel. Mie mi se pare.

Dav. Apoi bine. Ea se oprì la pórt'a nostra. Unulu batù la usa; eu me coboraiu: si unu serbitoru 'mi dete in mana bilettulu acest'a, si caruti'a a plecatu.

Car. Ce vedu? Unu bilettu de visita della galantulu acela . . . . della sir Artley. Si bate jocu, ori face in adevèru? Dupo patru ani si aduce anca aminte de mine? Ce va sa dica acést'a?

Adel. Óre care sfóra (Strick, Springfeder) da miscare capului acelua sburatoru, si trufasu; si eu mai ca m'asu remasi . . . .

Car. Adeca ce? Central University Library Cluj

Adel. Sa nu facemu preludii nainte de timpu. Sa asteptamu.

Dav. Voiu sa vi spunu un'a si mai formósa.

Car. Ce mai alt'a?

Dav. Domn'a acéea a nostra vecina, Mistriss Brinn, care de sésa luni incóci se separâ de noi cu totulu, a trimisu sa véda cum ve aflati, sa vi faca salutarile sele, si sa vi spuna ca, déca i dati voie, va veni de séra in persóna sa ve reverésca.

Scena a IV.

Isacu, si supradissii.

Isac. Mi este ingaduitu? (*D'in intru.*)

Car. Cine è acolò?

Dav. Mi se pare ca è unu serbu. (*Privindu.*)

Car. Fa lu sa intre.

Isac. Serbu préaplecatu.

Car. Cine esci?

Isac. Eu serbescu pre negociantele Roderbiff. Ellu me trimite sa facu escusarile lui, caci impedecatu de atatea lucruri a lipsitu catra Domniile vostre in datorinti'a sa. Acuma vi face cunoscutu ca estimarea sa catra Domniile vostre è totdéuna acé-easu, si vi offeréda spre totu acéea ce vi lipsesce capitalele sele, pung'a sa, persón'a sa. Domniile vostre aveti sa dispuneti.

Car. (*Catra Adel.*) Ce audu? Ore ce schimbare repede è acést'a? Ce aura nepreveduta mi reconduce deodata atatea persóne alinate de atata timpu, si caruia asà pucinu ajuta sa mi fie amice! Eu remanu incremenitu (attonitu) si nu sciu ce sa cugetu.

Adel. Iubite amicule inim'a incepe sami palpite.

Car. Pentru ce?

Adel. Déca se póte formà judecata della aparintie, acesti amici reconciliati nu vorbescu d'in intemplanie. Acést'a va sa dica ca fortun'a ta è aprópe sa se schimbe, seu ca in ór'a acest'a è dóra si schimbata.

Dav. Éca mai unulu carele vine.

Car. Sa ascultamu si pre acest'a.

Dav. Lu cunosc. È unu serbu alu unchiului dumitale.

Car. Alu unchiului meu! . . . . (*Mercându i innainte.*)

Scena a V.

Lorentzo, si supradissii.

Car. Tu esci aicea Lorentzo? Ce mi aduci?

Lor. O noutate trista.

Car. Ce?

Lor. Unchiulu dumitale nu è mai multu. Ellu a disparuitu d'in lume.

Car. A muritu unchiulu meu?

Isac. (Ce nebunu! Numesce noutate trista a spune unui erede ca a muritu unu avaru, carele lu face bogatu de cincideci mii lire sterline*)! Aceste suntu noutati de a le dà cantandu, si de a le priimi saltandu.)

Car. (Catra Adel.) Pricepu acuma totu. Vedu de unde se nascu esibirile si complimentele.

Adel. (Catra Cavlo.) Nu ti amu spusu?

Car. (Catra Adel.) Éca momentulu fatale care decide despre tote. Inima mi bate de lovituri mari: si tôte fibrele mele se scutura.

Adel. Curaggiu, o scumpe sponsule.

Ca t. (Catra scribu.) La cate óre a muritu?

Lor. Nainte de trei.

Car. Natur'a se resente, si nu potu retiné lacrimile.

Isac. Eh! Eh! (Cu surrisu ironicu.)

Lor. Domnule, amu datorintia a te avisà ca in scurtu se va cetì testamentulu in cas'a si in ca-

---

*) O Lira sterlina face, 10 fl. 3 kr. argintu.

mer'a alu reposatului testatore, si esci inviatu sa te afli presinte. Eu voiu avé meritulu sa te petrecu.

Car. Voin veni.

Isac. (Si cine nu aru merge?) — Domnule, ce respunsu mi dai sa ducu stapanului meu?

Car. Érta me. Eu m'amu fostu uitatu de tine si de ellu. — Ca esprimerile lui curtesane . . . . castareamea anca numi ingaduie . . . . ca pôte ca in scurtu . . . . in fine ca i multiamescu, si ca le scriu pre peptu esibirile sele cordiali. — (*Catra Dav.*) De va veni dam'a acéea, spune i unde sum si pentru ce, si conversa cu ea in loculü meu. — Iubita sponsa, eu me ducu; eu te lassu cu speranti'a a me reinturnà currendu in braciele tele nunciu alu unui destinu mai bunu. Ti recomendu tesaurulu nostru commune, fiijulu nostru. Nu te agitã de voiü intardiã, nu te grabi cu cugetulu nici spre bucuria, nici spre indoieli: ci rabda, taci, astépta in linisce inturnarea mea . . . O Dumnedule! Eu te sfatuiescu spre linisce in mominte asà tumultuóse, si eu insumi nu sum capace. Asà este; mi tremura buzele, mi tremura inim'a, piciorulu vacilla. Iubit'a mea sponsa addio. (*Catra Isac.*) Dute. (*Catra Dav.*) Assiste o. (*Catra Lor.*) Petrece me. (*In actu de a plecà repede*)

Adel. Carlo? Carlo? Nu vedi ca ti lipsesce palari'a? Éca te o. Ia o. (*I o duce.*)

Car. Ai dreptu. In momentulu acest'a nu vedu, nu distingu, nu sciu unde sum.

Isac. (Acést'a credu si eu.) Serbulu dumitale. (*Ésâ.*)

Car. Aideti. (*Pléca.*)

Dav. Dumnedeule bune, tu lu regesce, si povetiuieste spre fine buna passurile sele.

Adel. Nu mai pucinu decatu ellu agitata, nu mai pucinu sguduita si palpitante inundedu între speranza si téma. Ce nópte pentru noi! Ce mominte! Fie ne cerulu propitiu. Eu alergu sa imbraciosedu fiulu meu.

Finea primului actu.

Actulu alu doilea.

Scen'a prim'a.

Adelaide singura.

Oh catu de lunga si gré mi reésa asteptarea! Mi se pare ca in momintele aceste aru avé timpulu aripile de plumbu, si ca nu aru mai trece. Minutele sunt anni pentru mine. In ór'a acést'a se decide, seu mai virtosu è già decisa felicitatea nostra, ori a nostra extrema nenorocire. Ma pecatu lentu si greu mi se pare timpulu, pe atatu variu si sburatoru è cugetulu meu. Cate forme acusu iucunde acusu triste fantasi'a nestatornica mi depinge! Acusu vedu pre sponsulu meu inturnanduse iubilaute, esultante, a se aruncà între braciemele, a binecuventà cerulu: acusu lu revedu a reîntrà pallidu, mutu, cu spaim'a pre facie, si cu mórtea pre génâ. Ce va fi cu mine preste pucinu timpu! . . . Cerule tu, carele mi lu ai pregatitu, rege me in acelu momentu fatale! (*Pu-*

nenduse in pusetiune a unei persoane, carea aude óre care stripetu.) Ce audu? Cine è? . . Va fi dóra! . . . Nu. O murmurare falsa mi scrasnesce la urecchia. Tota aura me scutura. Miscarea mea insasu me inséla, si me conturba. (*Sede.*) Sa fimu in linisce. Sa punemu mai multu incredementu in provedintia, seu sa ne conformamu mai bine decreteloru alu cerului. Va fi acéea, ce vré ellu. Murmurarea è alu celui vile ori alu celui temerariu. De suntemi nevinovati, vomu triumfa: de suntemu vinovati, vomu sufferi, ori vomu cadé viptime umilite sub braciulu dreptatii divine. — (*Se scola.*) Acuma este ore cine aici! Ah! Davidu.

Scen'a a II.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Davidu, si supradiss'a.

Adel. Davide, ce este?

Dav. È Mistriss Brinn, carea tine parola sa, si vine sa vi faca visita.

Adel. O Dumnedeu! in ce puntu! . . . Tu vedi . . . Tu scii . . .

Dav. Cum sa o recusi? . . . Este cu ea o alta damicella, si unu domnu tineru, carele le petrece . . . Eu prevedui ca visit'a acést'a è angustiósá si afara de timpu pentru domnia ta: ma curtesia . . . ospitalitatea . . . In fine nu amu sciutu ce sa dicu, nici sa te liberedu.

Adel. Tu vedi ce casâ, ce lampadâ, ce groazâ . . .

Dav. Acést'a è celu mai pucinu, si acést'a se scie . . . Mobilea cea mai formósá a unei case este

bunatatea celui ce locuiesce in tr'ins'a, si priimirea buna.

A del. Pune scamne, si fa i sa intre.

D av. Numai decatu. — **Visit'a acést'a ti va ajutà** (*crede mi*) **si ti va fi de usurintia si de petrecere. Me ducã sa i petrecu pana aici. (Pléca).**

A del. Petrecere pentru mine! Nu è cu potentia. Nu se tractéda despre mai multu, ori despre mai pucinu a aceia, ce serbesce spre viatiâ; ci se tractéda de a vietiuî ori de a perî. Vinâ celu mai intelleptu, celu mai tare in acésta despartitore cale fatale, si sa ostente, déca póte, tranquillitate si valóre. — **Eca te i.**

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Scena a III.

**Mistriss Brinn, Mistriss Bond. Baronutiulu Ramn.
Davidu si supradiss'a.**

M. Br. (*Curendu la Adelaide.*) **Amic'a mea buna, vaitate, accusa me, infrunta me. Eu ti dau dreptu. Sunt mai multe luni, decandu te amu parasitu, ma nu te amu uitatu: ma acusu unu lucru, acusu unu altu, dilele atatu de scurte, si ce è mai multu cate unulu de a le nóstre mici incomode femeesci me au separatu de lume si de tine. Acuma veniiu sa ti promitu ca ti voi compensà daun'a cu usurâ, si voi ca sa gaudemu in viitorime duplicatu a le nostre placeri usate si a le nóstre conversari.**

A del. Ce mai dici? Deh crutia me te rogu. . . .

M. Br. Nu. Me vantuiescu de a fi drépta chi-

aru in contra mea. Eu me cunoscú fôrte bine candu amu nedreptu; si escusarile mele ti sunt indatorate si necessarii. Éca aicé, eu ti amu condusu amici noi, carii dorescu a te cunosce, si te estima già spre cuventulu meu. Un'a é **Mistriss Bond**, cetaténa buna, si qua si **Dama**, carea are onóre a fi priimita in casele cele mai bune d'in Londra, si anca chiaru in conversarile ai Lordiloru nostrii; acesta l'altu é **Baronutiulu Ramu**, alu caruia meritu se cunosce de dupo cautatur'a d'in afarâ, de dupo vioiciune, de dupo presinti'a, si mai pre susu de tóte de dupo dorinti'a, ce nutresce ellu a legà o amicitîa respectósâ cu tine, o **Mistriss**, caci esci adorabile prin virtute si prin talentele tele.

Adel. Forte multe lucruri, forte multe elogii. Eu nu meritu atat'a; ma ti multiamescu d'in inima adeveratâ dumitale, **Damei** acestei, si domnului acesteuia, ca se umilescu a veni sa se ingretioséda cu mine si sa me onorede.

M. B o. Compatimesce libertatea, care mi amu luvato; ma precum amic'a nostrâ comune a facutu escusarile sele si a le mele, asa nu dicu mai multu si me contentedu a confirmà cuvintele ei.

Ram. Fi sigura, o **Domnâ**, ca déca amu auditu eu a vorbi de dumnét'a, cu laudâ si minunare della totu insulu carele te cunosce, acuma anteia data vendute cunoscú ca faim'a è mai mica decatu adevèrulu, si osservu pe fruntea dumitale caracterii cei mai chiari, carii te distingu si rapescu cu potere vie omaggiulu meu si a mea admirare.

Adel. Incetati de a me face sa arrosescu, si

décâ vreti sa ni fiti amici in adeveru, vorbiti mi cu linbaggiulu amicitiei, si lasati la o parte celu ce è alu adularii. Eu nu me mandrescu cu ellu si nu lu meritu. — Sedeti.

Ram. Bucurosu. (*Davidu aséda scamnele, apoi se duce. Toti sedu.*)

M. Br. (*Punenduse aprópe de Adelaide.*) Cum te afli?

Adel. Asà precum se póte aflà celu ce are nenorocire.

M. Br. Toti avemu de aceste: inse voru trece . . . . Unde è barbatulu dumitale?

Adel. S'a dusu de a casâ.

M. Br. Daru mai traiesce cacellulu celu gratiosu, carele erà favoritulu a lui Sir Carlo, si carele mi facé ataté sarbatori candu veniamu eu aici?

Adel. Ellu este colò pe léganulu fiului meu, si i este atata de affectionatu, in catu se pare a fi custodele seu, si nici candu lu parascesce.

M. Br. Eh bestiele . . . . bestiele cate odata sunt mai bune de catu noi.

M. Bo. (*Incetru catra Bar.*) Ea incepe a moralisà: dar eu m'amu ingretiosatu de acéstâ visitâ si de acéstâ locuintia.

Ram. Pentru ce? (*Incetru catra M. Bond.*)

M. Bo. (*Ca si mai nainle.*) Nu vedeti ce melanconiâ! ce odaie, ce mobillii, ce lampadâ!

Ram. (*Ca si mai nainte.*) Acést'a è nimic'a pentru mine. Priviti ochii aceia cum sclipescu in oscuritatea acést'a, si se paru a fi auca si mai formosi. Eu sum rapitu, orbitu. Ce ochi! Cegratiâ! Ce frunte! Eu o afli si mai amabile in a sa paupertate.

M. Bo. Doar'a esci inamoratu? (*Ca si mai nainte.*)

Ram. (*Ca si mai susu.*) Nu sciu, daru póte sa fie.

M. Bo. (*Ca si mai nainte.*) Si mi o spuni in facie? Esci unu temerariu formosu.

Ram. (*Ca si mai nainte.*) Compatimesce.

M. Br. (*Careea facuse semnu sâ vorbescâ in secretu cu Adelaide, dice celora l'alti.*) Domnii mei, fiti ertatori, decâ vi furu ver unu momentu vorbindu singurâ câtrâ singurâ cu Mistriss Adelaide. Avemu d'in preunâ mai multe secrete vechi; ma indata vomu fi gat'a.

M. Bo. Serbitive liber a minte. — (*Incetucatra Baronutiulu.*) Acusu acusu me ducu.

Ram. (*Ca si mai nainte.*) Nu ni veti face nedreptatea acést'a.

M. Bo. (*Ca si mai nainte.*) Ba voiu sa vi o facu intocmai. M'au invatiatârâ sa fugu de acolò unde sum dispretiuita.

Ram. Eu te estimu.

M. Bo. (*Ca si mai nainte.*) Vai si amaru. Dumnet'a nu estimi nici un'a: si acuma ti place o miserabile.

Ram. (*Ca si mai nainte.*) Incetu. Nu scii dumnet'a ca Notariulu alu fostului seu unchiu numai cu o trâsurâ a penii va face sâ lucésca cas'a acést'a della unu momentu la altulu, si va schimbâ miserî'a acestei in o splendóre de Regina.

M. Bo. Vomu vedé. (*Ca si mai nainte.*)

Ram. (*Ca si mai nainte.*) Pucinu lipsesce.

M. B o. Domni'a t'a esci unu nebunu. (*Ca si mai nainte.*)

R a m. (*Ca si mai nainte.*) Gurâ scumpâ! Pace, pace. Eu te iubescu si nu voiu batalia.

M. B o. (*Ca si mai nainte lu lapâdâ, si i întorce spatetele.*) Dute in zmei.

M. B r. Amu finitu. Ertati me, vi spuseiu, déca vi amu usurpatu dreptulu alu preminentiei: acuma vi concedu totu campulu si me retragu. (*Se scóla si merge sa séda langa M. Bond.*)

M. B o. (Eu sum aprópe sa lu lasu de totu.)

R a m. (*Catra Adel.*) Lasa mi placerea sa te privescu si sa te ascultu mai de aprópe. (*Trasportandu scamnulu catra Adel.*)

M. B o. Sum ostenita. (*Nu mai are rabdare.*)

R a m. Eu sum unu inchinatoru alu virtutii ori si unde o descoperu. Dumnet'a esci formósa si gentile.

M. B o. (*Apropiinduse de M. Brinn.*) Cum pote spune ca è formósa, ne fiindu aici lumina de ajunsu ca sa distinga negru de albu?

M. B r. In adeveru asà este. (Amu intellesu. Saracuti'a è gelósa si nu se pote continé.)

R a m. (*Catra Adel.*) Catu timpu este decandu esci maritata?

A d e l. Noao anni.

R a m. Ferice è omulu acela, carele gaude de atata timpu felicitatea de a te posedé!

M. B o. (Ce schimosituri! Mi face grétâ. Nu potu mai multu.)

Scen'a a IV.

Davidu si supradissii.

Dav. Mistriss . . . . (*Catra Adel.*) — Cu permissiunea domniloru acestoru. — Domnulu Carlo sa inturnatu.

Adel. (*Scuturanduse si sculanduse.*) O Dumedeule!

Ram. Ce ti este?

Adel. Unde è? (*Catra Davidu dandu lu pucintelu la o parte.*)

Dav. Coló, éca te lu ca vine.

Adel. Vorbitu ai cu ellu?

Dav. Vorbitu.

Adel. Ce ti a spusu? Library Cluj

Dav. Nimic'a.

Adel. Ce ti se pare d'in faciea lui?

Dav. Nu sciu.

Adel. Cerule drepte! . . .

Dav. Eca te lu. Intrébâ lu domni'a t'a insati.

Ram. (*Ajunsulu acest'a è neoportunu si mi desplace.*)

M. B o. (*Resuflu.*)

Scen'a a V.

Carlo carele intra intunecatu si consternatu,
si supradissii.

Adel. Carlo! Iubite Carlo!

M. Br. Bine ai venit.

M. B o. Serb'a dumitale.

Ram. Aplecatiune, me bucuru.

Car. (*Privindu estaticu pre cei d'in prejuru.*)

Domnii mei, ve rogu . . . eu ceru o gratia.

M. Br. Esci stapanu.

Ram. Demândâ.

Car. Momintele aceste sunt pretiose pentru mine. Concedeti mi sa remanu singuru cu ea. Amu forte mare trebuintia.

M. Bo. È pré dreptu. Suntemu toti gat'a a ti complacé.

M. Br. (*Faciea lui è forte turbure.*)

Ram. Déca ti place asà . . . .

Car. Ve rogu . . . . Ertati.

M. Bo. Ce sa mai insistemu? Celu ce are omenie acel'a sa mi urmede, si celu ce nu are faca mai pucinu. (*Amu gustu sa lu vedu mortificatu.*) Serb'a. (*Pléca.*)

M. Br. Mane ne vomu revedé. (*Pléca.*)

Ram. Se cere rabdare. Pillul'a è amara, ma debue sa o inghiti.) Te reveredu. (*Pléca.*)

Carlo. } *Remanendu muti, privinduse cu cutre-*

Adel. } *muru unulu pre altulu.*

Car. (Ce potu sa i spunu? Nenorocita!)

Adel. (Eu tremuru si nu cutedu sa lu intrebu.)

Car. Adelaide!

Adel. Carlo!

Car. O Dumnedeu! (*Cade confundatu si vacilante pe unu scamnu.*)

Adel. Tu impalidesci! Tu suspini! Tu plangi! . . . Pentru ce? . . . .

Car. Ti amu spusu totu.

Adel. Iubite amicule! . . . .

Car. Fugi de mine, tremura. Eu sum in ura ómeniloru si cerului. Sum de spaima mie insumi.

Adel. Ah pentru Dumnedeu! . . .

Car. Trecutul fu unu nulla in fruntea viitorului, care ne astepta. Ellu è infricosatu si spaimântătoru pentru mine.

Adel. Atata è de grea nenorocirea? . . .

Car. Ingrozesce te. Unchiulu meu m'a diseredatu.

Adel. De totu?

Car. De totu.

Adel. Cerule drepte! Si este cu potentia!

Car. (*Scotendu o pungã cu pucine monete in trînsa.*) Éca legatulu seu ce mi a facutu ellu spre a adauge (credu eu) rasbunarii batjocura. Uita te. (*Arun-candu pung'a pre masutia.*) Sunt dece ghinee *), care' mi lâsâ ellu nu sub titlu de daru ci a unei datorii, despre care se indoia ca aru fi impacatu in tr' o di cu tatalu meu. Acestii sunt ómenii, pre carii ii numea lumea de drepti? Acést'a è probitatea loru, religiunea loru? Se pogoru in momentu feroci si terribili, precum vietuira. Ah monstria!

Adel. Abbé credu. Inse de óre ce suntemu miséri la semnu acest'a, povestescemi celu pucinu . . . Carii fura inimicii tei, consiliarii lui? . . . Cine è eredele, pre carele a preferitu ellu tie?

Car. Eredele è Baronulu de Torg. Consiliariulu fu ur'a sa.

---

*) o ghinea face 10 fl. 30. kr. M. C.

Adel. Daru de ce te urà ellu asà de crudelu?

Car. O iubit'a mea, eu amu vrutu pana acuma sa ti crutiu unu chinu. In contra vointiei mele tu mi smulgi secretulu: inse sa scii ca cauza urei sele fusesi tu insati, fu amórea mea catra tine, fu imeneulu nostru.

Adel. Ah, ce mi descoperi! De ce nu mi spusesi mai nainte? Eu asu fi muritu bucurosu ca sa te impaci cu ellu, ca sa te mantuiesci de o nenorocire atatu de atroce. Nefericit'a de mine!

Car. Acést'a suntemu toti. Mani'a cerului ne perseguita.

Adel. Asà dara unu strainu este eredele! Unu bogatu, unu intelleptu atatu de reputatu usurpa substantiele ai miseriloru!

Car. Interessulu este idolulu tuturoru. — Sa fi vedutu tu candu intraiu in camer'a ce erà aprópe de acéea, in care dacé cadaverulu rece allu unchiului! . . . Ea erà plina de serbi, de amici, de ministrii. La prim'a mea apparuire toti mi cursera innaínte salutandu me ca pre unu erede si ca pre unu patronu. Inse candu intellésera ca eu eramu diseredatu . . . . (ce schimbare craucena de odata!) . . . toti disparuira, nici unulu 'mi spuse addio, si remaseiu singuru si desertu, apasatu de oprobriu si de a mea durere.

Adel. O sponsulu! O fiulu meu!

Car. Tu nu scíi tóta orrórea, care ni sopra sta, excessulu calamitatii nóstre.

Adel. Si ce este alta mai multu?

Car. Tremura despre dioa de mane. Tu scii ca, nainte de patru anni, amu vendutu cas'a acést'a

cu condițiune sa locuiescu in trena pana la moartea unchiului meu; sperandu ca voi merge, ca erede, sa locuiescu in casa lui. A ajunsu momentulu; si mane . . .

Adel. O Dumnedeule! Ce mi aduci aminte?

Car. Mane, è finitu pentru noi, deca se presenta cumparatorulu avidu. Izgoniti della uniculu asilu, care acoperéa miser'a nostra, espusi intemperiei allu timpului, fora refugiu, vomu portà calatori prin strade, intre ginta, spectacolulu lacrimiloru nostre, si a lipsei nostre.

Adel. Vai mie, ce vorbe! Vai, ce grozavii! Si ce felu de mijlocire?

Car. (*Turburatu si feroce.*) Ce felu? . . . Eu amu aflato. . . Nu este alta . . . Tocmai, numai acést'a este, care ni remane.

Adel. Vorbesce.

Car. Candu ai avé tu curagiu tocmai ca si eu . . .

Adel. Eu lu amu.

Car. Dami man'a t'a. Te provocu sami imitedi. (*Repede si resolutu se apropia de mâsutia, si ia pung'a, carea sta désupra.*) Addio.

Adel. Unde mergi?

Car. Addio. — Barbarulu mi a datu aurulu acesta ca sâ me insulte, si nu prevedù ca punéa in manile mele mijlocirea a invinge si a repulsà rasbunarile sele.

Adel. Stai.

Car. Nu me impedicà. Lasâ . . . astépta . . . resufla. In scurtu ne vomu revedé. (*Pléca.*)

Adel. Ce diseiu? . . . Ce dice ellu? Ce încérca? . . . Unde sum eu? Ce nopte! — Angusti'a, spaim'a . . . mórtea è in sinulu meu.

Finea actului allu doilea.

Actulu allu treilea.

In Iontru Apotecii allu maestrului Flantz.

Scena prima.

Unulu bate. — Dupo óre care momentu éra incepe sa bata la usa.

Flantz in vestmentu de camera, si in pantofi, cu caciulâ de nópte.

Fl. De capu sa i fie celui ce bate, si mie, caci facu meseria acésta carea nu lassâ repaosu nici dioa nici nópte. (*Amblandu a órb'a se lovesce de unu bancu, si cade pre unu scamnu, care se sfarama.*) Nu lipsesce alta de catu sa mi rupu osulu della gatu. **Mai gata amu facutu.** — (*Apropiinduse de usa.*) Cine este acolò?

Gri. (*D'in intru.*) **Amici buni.**

Flan. Ce felu de amici?

Gri. Deschideti.

Flan. (*Deschide.*)

Scena a II.

Grip si supradissulu.

Gri. (*Intrandu repede se impedeca in Flantz.*)

Flan. O commedi'a dracului! Dóra vei sa me omori? — Cine esci? Ce vrei?

Gri. Ce minune! Lasa me sa resuflu, apoi ti voiu spune tóte. Nici lumin'a n'ai aprinsu.

Flan. Cum potému sa facu doa lucruri in unu momentu? Sa aprindu lumin'a si sa alergu la b a t e r i l e sonóre a le dumitale, cari se paréu a fi o timpestate?

Gri. Ai dreptu. (*Deschide felinariulu seu si lu privesce.*) Dumneta esci? Oh sa fie de bine, maestrule Flantz.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Flan. Vai mie! pre cine vedu! Si tu, esci tu? Sa traiesci, Grip.

Scen'a a III.

Paff ésa cu o luminutia in mana, si supradissii.

Flan. (*Catra Paff.*) Bravo! Tu esci totdeuna celu d'in urma la sculatu. Aprinde lampad'a acéea.

Paff. (*Aprinde o lampada pusa pre bancu, si sterge minciun'a sa.*)

Flan. (*Catra Grip.*) Ce felu de ventu te pórtá? Ce precipitiu è acest'a?

Gri. Sunt doa óre, decandu amblu si innainte si in deretru, ici si colé, d'in strada in strada, d'in casa in casa, si punu orasulu in rescóla.

Flan. De ce? Dóra s'a intemplatú ver' o disgratiá in famili'a banchierului patronului dumitale?

Gri. Disgrati'a cea mai mare ce se póte intemplà?

Flan. Cui? Patronului?

Gri. Nu.

Flan. Secretariului, ministriloru, ver' unui serbitoru?

Gri. Acést'a nu aru fi disgrati'a.

Flan. Cum?

Gri. Ti dicu, nu. Secretariulu si ministrii, precum si noi toti suntemu sclavi ori serbitori, carne venduta si de pretiu pucinu, nu meritâmu unu cugetu, nu fora numai strigarile mari allu patronului nostru amorusu. Noi potemu cu bun'a sa pace si tranquillitatea perfecta sa ne bolnavimú, sa ne estorcemu poterile in servitiulu seu, sa agonisâmu, sâ crepâmu; ellu nu se misca de tóte aceste, nu sente, si è destulu déca pronuntia cu indifferentia grati'a sâ dé sâ ne ingrópe. Casulu è si mai importante.

Flan. Spune dara odata care este casulu acést'a mare?

Gri. Unu calu s'a bolnavitu.

Flan. Unu calu?

Gri. Intocmai, si . . . Animalulu saracu! . . . Déca lu ai vedé! . . . Ranchedesce (sbuffa), face spuma, s ere, si se întórce de dureri neprevedute, tóte aceste smulgu pantecele allu banchierului, carele lu petrece cu miscari, si pare ca se resente la durerea sa.

Flan. Iubitulu meu Grip, tu esci totu de a ta indatinata umóre, si vedu ca tu te glumesci.

Gri. Sa fiu alu dracului déca nu vorbescu adeverulu. Déca nu credi, dute sa vedi; vei aflà staululu ca a devenitu o adunare venerabila, unde cele mai intelepte și decantate persóne sedu in circolu, se asuprescu, consulta, si pronuntia pârerile cele mai invatiate si mai grele ca sâ restituésca sanatatea iroului celui cu patru picere. Acolò è tóta serbitutea neclatita, attenta la tóta miscarea génei. Acolò sunt trei chirurghi, unu professore de veterinaria, pana si mediculu (doctorulu) casei. Ce sa ti spunu mai multu? Stapanulu insusu anca è acolò. Ellu, carele precum ti spuseiu, necutremuratu si fora sentire aru vedé sa cada mortu pre celu mai iubitulu, pre celu mai formosu d'între noi, ellu, carele nu a plansu nici odata, è acolò ca i cadu lacrimile, si sente in fine ce este pietatea.

Flan. Eh dute, tu vei sa me faci sa ridu. Tu depingi lucrurile cu gratiâ bunâ, inse ingreunedi man'a in a le colori. Nu mi vei dà sa pricepu ca patronulu teu aru face atata rumóre despre unu calu, si ca aru fi asà pucinu sentitoru despre serbitute.

Gri. O privelisce! Pare ca nu scii ca ordinariaminte nu se pretiuiesce fora numai acéea, ce serbesce lussului si plăcerii. Scii dumnet'a câ calulu acela valuiesce o suta de lire sterline? Si ca d' in contra della noi, carii suntemu cincispredece carii lu serbim, déca nea ru pune pre toti d'inpreuna la licitare, nu scóte o suta scellini*)? Scii dumnet'a tóte aceste?

*) unu scellinu face 30 kr. M. C.

Flan. Sciu: si sciu anca ca è datin'a allu fie caruia serbitoru bunu a nu fi nici candu îndestulatu cu patronii proprii, a esagerà, si a vorbì reu catu póte, si catu nu aru debuì. Néga mi acést'a decâ poti.

Gri. Paue pentru pogaccia, domnule.

Flan. Acuma destulu. Sa venimu la conclusiune. Ce vrei tu della mine?

Gri. Éca o cart'a, carea ti va esplicà totu. *(I dâ unu receptu.)*

Flan. Amu întellesu. *(Dupo ce a cititu receptulu.)* Numai unu lucru nu mi place de patronulu teu în privinta mea.

Gri. Adecâ ce?

Flan. Candu se cere a tamadnì serbitutea sa, seu caii sei, unde è ostenél'a mare si castigulu pucinu, atunci trimite la mine; éra candu se tracta despre persón'a sa, care fructua unu tesauru si fora ostenéla, atunci eu nu sum mai multu bunu, si trimite la altulu.

Gri. Scii dumnet'a de ce?

Flan. De ce? *(Incepe a luvà d'in mânâ în mânâ erburile, aromele s. a. si pregatesce medicamentulu.)*

Gri. Pentru ca domnulu Bering patronulu meu mesurabunatatea de dupa apparuire. Domni'a t'a credi ca è destulu sa si faca creditu si nume o Apoteca bine munita, o scientiabuna a artei, si o probitate rigorósa. Nu domnule. Tóta virtutea dumitale nu valuieste nimic'a, decâ pretindi a o vinde cu modestia si fora impostura. Alt'a se cere în dilele aceste, în cari art'a si reutatea è patrimoniulu gintei, carea se numesce

onesta. Cérca, precum face rivalulu dumitale donulu Splèen, a decorà cu flécuri elegante frontispitiulu (facieat'a) pravaliei dumitale, a întroduce o catatime de doctoroni renumiti, ca sa petréca dilele murmurandu, a sedé domni'a t'a însuti în mijloculu loru pre unu scamnonu cu gravitate mitridatica. Gintea, carea trece, amagita de apariuirea d'in afara si de pomp'a d'in întru, fie catu de góle vasele de substantia si cutiile de medicaminte, va crede însemnului, te va tiné de iroulu medicinei, si va alege, întemplantu se, mai vîrtosu sa móra pr'in manile domniei tale, decatu sa se mantuie pr'in manile altuia.

Flan. Bravo! D'in acéea ce audu, tu ai fi mai bunu Apotecariu, decatu laccheiu.

Gri. Cine scie. — Eu ti voiu dà prelegeri anca si mai importanti, déca vrei. Eu amblu, vèdu, ascultu, si însemnu tóte. De esemplu fa sa fie carafefe *) dumitale aurite, inflorite, lucióse; pre bancu sa fie totdéun'a o catâtime mai mare decatu ce este de lipsa ca sa bata în ochii celui ce trece pre aci, în catu sâ créda ca nu ai mani de ajunsu spre a dispensà tuturoru sanatatea. Fa sa resune morsarii (avanurile) dumitale, cei mari si cei mici, dio'a si nóptea, pana la o suta pasuri în prejuru, în catu sa te blasteme tóta vecinâtatea pentru molesti'a (neodichn'a) ce li o face. Anca si della lucruri mici se maresce faim'a. Nu economisà complimente, celui ce vine, si celui ce se duce, liberale în aplecari cu cei mari, seriosu si retinutu cu cei mici. Fa unu pasu si mai

---

*) Flase mari si largi.

multu. Dute candu si candu sa visitedi clientii dumi-
tale cei straluciti, nu cu vestmentulu modestiei, ci
cu celu de ceremonia, bine împodobitu, desvelitu,
(liberu), profumatu. Saruta man'a baronului, baro-
nessii, si palpitandu le pulsulu profunde elogii, lin-
gusesce. Fie care casa ti va deschide unu campu
laudiloru; coloritulu *) celu bunu, formsetiea, mo-
biliile, lussulu, carutiile, serbitutea. Nu uità a dà
unu tonu, care sa amagésca urechi'a, si sa gazele
vanitatea (deserteciunea). In modulu acest'a facên-
dute plâcutu, applaudatu, estimatu dumnet'a vei fi
omulu celu mare, si celu mai bogatu si fortunatu
Apotecariu allu universului.

Flan. Amicule, dupa ce amu auditu eu acuma
în pace prelegerea ta, aru debuì sa începu a mea, si
sa te învétiu sa remani laccheiu: inuse mi e somnu, si
nu amu nici tempu, nici voia sa ti întorcu unu ce ase-
mené. Dute: ia, alérgea, fa datorinti'a ta, si lasa mi
mie grij'a despre datorinti'a mea. Nópte buna, dom-
nule Grip. (*I dâ medicin'a, care a pregâtito, vorbindu
cu Grip.*)

Gri. Maestrule Flantiu, nópte buna . . . (*Intur-
nându se înderetru.*) A propo me uitase mi a ti spu-
ne o noutate spre glori'a doctoriloru si a medicinei.

Flan. Ce noutate?

Gri. A muritu unu avaru.

Flan. Cine?

Gri. Domnulu Dordley.

Flan. Candu?

---

*) Colórea faciei.

Gri. Asta di.

Flan. Cum se pôte? Déca la doa óre i erà mai bine . . . .

Gri. Si tocmai la trei i a parutu reu sa i fie mai bine, si a vrutu sa plece d'in lume, facèndu bestialitatea d'in urma si nedreptatea.

Flan. Ce nedreptate?

Gri. Sa smulga ereditatea della acel'a caruia se cuvine, si sa o dé caruia nu se cade.

Flan. Si cine è credele.

Gri. Baronulu de Torg.

Flan. Baronulu de Torg! — Cu ce titlu?

Gri. Cu titlulu, ca averea se duce totdéun'a la celu ce are, éra nu la celu ce are lipsa. — Nópțe buna mai odata. (*Esâ.*)

Flan. Ellu a muritu, si eu nu amu sciutu! . . . Acésta încunoscîntiare nu mi place. Destulu ca eu lu amu serbitu cu medicaminte, si voiu sa sciu cine è eredele ca sa cautu sa mi platésca. Eu cunoscu pre Barouulu, si diminétia me voiu duce la densulu sa i facu închinaciune. (*Câtrâ Paff.*) Aprinde luminitia ta, închide us'a acéea, si sa ne culcamu éra sa dormimu. (*Repune vasele, ce a întrebuintatu adoperatu.*)

Paff. (*Aprinde minciun'a sa, o pune pre bancu, si se duce sâ închidâ us'a.*)

Flan. Inchisu o ai, si închisu o ai bine?

Paff. Uita te. (*Zgâtâindu us'a.*)

Flan. Sa mergemu.

Paff. (*Se duce sâ stîngâ lampad'a, si remâne suspendatu audîndu, câ bate óre cine de iznou.*)

Flan. Ce dracu. Cine vine acuma a me importantunà.

Paff. Amu închis'o la tempulu cuvenitu.

Flan. È mai bine a o finì. (*O deschide érà.*)
 Condițiune afurisita! Dio'a stamu cu manile în mana, si noptea candu unulu candu altulu ne tribula.

Scena a IV.

Carlo intrâ conturbatu si afarâ de sine,
 supradissii.

Carl. Bine amu gasitu.

Flan. Bine ai venitu.

Car. (*Se opresce ca estaticu a privì în prejuru.*)

Unde è patronulu Apotecii acestei?

Flan. Demanda.

Car. Unde è patronulu?

Paff. Éca te lu.

Car. Domni'a t'a? . . . Amu sa vorbescu cu domni'a ta singura.

Flan. Cu mine singuru? . . . Nu avé nici o sfiala. Eu si acest'a suntemu ca o persóna singura in privint'a dumitale. Déca ai secrete, vorbesce liberaminte.

Car. Cu domni'a t'a, diseiu, si cu altulu nimené.

Flan. (*Vócea acestuì, cautaturile, fisonomi'a nu annuncia nici nnu bine, nici ca sciu óre me potu în ellu încrede.*) — Retragete in ambitulu acest'a angustu, si stai gat'a la totu semnulu meu. (*Paff intrâ.*)

Car. Au dóra te temi de mine?

Flan. Eu nu me temu de nimené: ma . . . .

Car. (*Descoperindu iute tótà starea s'a.*) **Privesce:** eu sum unu nenorocitu, înse fora arme, înse nu unu talchariu (omucidu).

Flan. Eu ti credu . . . . Eu nu me îndoiescu.
— **Vorbesce.**

Car. Domni'a ta esci unu omu ovestu (audu vorbindu) si nu esci celu mai avutu în meseri'a dumitale.

Flan. Pana aicea vorbesci forte bine.

Car. Cu atat'a mai bine. Cu catu mai nefericitu, cu atatu vei fi mai simtitoru.

Flan. Acest'a pôte fi. Sâ venimu la incheiere.

Car. Lasa me sa resuflu. (*Se aruncâ sâ sêdâ.*)

Flan. Te rogu, spune ce ai da spusu. Eu sum jumătate desbracatu, si mi e frigu.

Car. Eu ardu. (*Sculându se cu iutalâ.*) Sentiti carnea mea, care învapaéda. Foculu mi sta în vèni. (*Dându i braciulu, sâ lu attingâ.*)

Flan. (*Despica ochii ca unu spiritatu. O're sa fie ellu unu nebunu?*) Moderéda te, amicule. Cu ce te potu ajutâ?

Car. Cu tote. (*Totu cu acé easu iutalâ.*) Eu sum în manile domniei tale.

Flan. Esplica te.

Car. (*Luvându minciun'a, carea stâ pre bancu, si privindu prin armarietele cu cârti, descoperere, si înfige cu ochiulu o vèrsie de metallu închisâ pre care stâ scri-su „Corrosivi * diversi.”*) Da mi . . Domni'a ta nu mi vei negâ acéstâ gratiâ. E de lipsâ ca eu sâ capâtu acést'a. Dâ mi . . . .

*) Corrosâturi diverse.

Flan Ce?

Car. (*Arătându cu degetutu unu vasu d'in cele mici, cari stau în întru a vêrsiei.*) Acéea.

Flan. Ti bati jocu? Aceste sunt tôte veninuri.

Car. Da mi veninu.

Flan. Esci nebunu?

Car. Nu.

Flan. Ce vrei sa faci cu ellu? Au dóra ai vre sa veninedi pre cineva?

Car. (*Infuriatu si conturbatu.*) Eu? . . . Cerule drepte! Nu insultà unu nefericitu. Eu asu da viat'a mea pentru unulu asemené mie: si domni'a ta me tractedi cu atata nedreptate?

Flan. M'am glumitu. — Iérta me: înse mese-ri'a mea e delicata, si mi è permisu a suspectà despre tôte. Domni'a ta esci unu omu onestu, si ti credu; cu tôte aceste nu ti potu accordà acéea, ce ceri della mine, fora numai déca mi vei aratà unu dreptu ca sa me oblegi. Fa ca eu sa te cunosc. Cine esci?

Car. (*Liniscitu si încâlcitu.*) Sum unu orologi-ariu, caruia i trebuie pentru lucrurile sele, sum chemicu . . . . . sum totu acéea, ce ti place.

Flan. Si ti trebuie acuma nóptea asà tardiu?

Car. Cuptorutii mei sunt aprinsi. Lucrulu meu sufere si se consuma. Da mi acéea, ce mi lipsece.

Flan. Bine, înse eu nu te cunosc de atare, si nu sum datoru a crede vorbeloru dumitele.

Car. (*Scotându pung'a cu cele dece ghinee, si ponendu o repede, si cu vioiciune pre bancu.*) Éca ti dau auru. Privesce lu. (*Deschidendu pung'a.*) Totu è allu

domniei tele. Apasa, satura cu acest'a muscarile domniei tele, si taci. Eu d'in partea mea ti juru, ca nu va sci nimené nici candu.

Flan. Domnule, eu nu cumparu cu pucine ghinee unu passaportu ca sa fiu trasportatu ca unu birbante, în Iammaica: si de asu fi siguru ca nimené pre paméutu aru sci, è destulu pentru mine ca scie inim'a mea, si ca vede ochiulu cerului. In fine eu nu vindu delictulu. Intellesum'ai?

Car. Eu nu ceru delicte della domni'a t'a, ci pietate.

Flan. Cum? . . Si pentru cine?

Car. Pentru mine . . Pentru ea . . Pentru ceea ce mi este mai scumpâ pre lume. Indura te.

Flan. Domni'a ta vorbesci aiurea; si eu sum ostenitu. Incétâ de a me importunâ, si iesi d'aicé. Ti spunu, ca nu potu.

Car. (*Cu puseciune terribile.*) Éca unu desperatu. Temete despre tôte de unulu ca mine în momentulu acest'a, pana la violentia.

Flan. Si ce vei sa faci?

Car. Intocmai. Eu însumi lu voiu luvâ, deca mi lu negi. Voiu rapî cu poterea tesaurulu acest'a. Eu nu cunoscu alta mijlocire.

Flan. Voiu chiemâ vecinii în ajutoriu.

Car. Vai de Domni'a t'a, deca vei slobodi frè-nulu desperatiunei mele!

Flan. (Ellu fulmina cu ochii, si me spaimanta cu buz'a. Ellu è capace sa faca ori si ce.)

Car. Resolve.

Flan. Nenorocite!

Car. Éca te me la picerele Domniei tele. Compatimesce me. Eu ti amu spusu, ca nu sum unu sceleratu.

Flan. Acest'a vedu: ma tu ameninti, si vrei veninuri.

Car. Complange me.

Flan. Intocmai. — (Ore sa resolu?) (*Cugetâ câțava.*) Intocmai; toti suntemu nenorociti; si eu sum în momentulu acest'a asemené tie. — Scóla te. Tuvrei della mine unu sacrificiu? Eu me subpunu poterii: si vai de tine, ca triumfedi! înse eu ceru o conditiune della tine, fora de care nu ti promitu ca voiu întórce ochii în alta parte, nici ca voiu lasà cursulu liberu furórei tele.

Car. Ce conditiune?

Flan. Ca sa mi spuni tu mie starea ta si numele teu.

Car. Eu sum Carlo Dordlei, carele locuiesce in strad'a angusta, fiulu lui Georgiu, nepotulu a lui sir James Dordlei . . . alu omului acelui nedreptu, pre carele mortea lu a rapitu ieri sér'a. Eu . . .

Flan. Domni'a ta esci acela? . . .

Car. Eu. Judica catu sum de nenorocitu!

Flan. Ce dovedi (*probe*) mi dai ca nu minti?

Car. Onórea mea, suvenirea mea ca nu amu mintitu nici candu . . . onórea mea.

Flan. Ti credu. (*Éra incepe sa cugete unu momentu, apoi in urma deschide vêrsiea.*) Bine, cauta dara care este intre veninurile aceste, cela ce mai bine se impreuna cu casulu teu?

Car. Fiesce care, numai déca è celu mai promptu si celu mai siguru.

Flan. Asculta. Eu nu te intrebui mai multu spre ce vrei tu sa lu intrebuintedi. Tremura, fie rea, fie innocente intrebuintarea. Ochiulu cerului raspica intunereculu, si sta asupra de tine. — Aceste sunt sâri, cari rodu, si sfaseie trupurile, de cari se attingu. Si acest'a è unu extractu de cucuta, care inghiacia fluidele, si dulcinu genera mortea. Alege ti. Eu nu ti lu dau. Rapesce. Man'a mea è innocente; éra a ta . . .

Car. (*Arunccandu se, si luwandu unu vasu de forma mijlocia.*) Éca acéea ce cautamu eu. Amu aflaut. (*Vré sa fuga.*)

Flan. Dordlei?

Car. Sanatate, domnule. (*Cautandu usa.*)

Flan. Ia ti pung'a dumitale.

Car. Amu aflatu acéea ce supplinesce la tôte. Numi mai trebuie altu ceva. (*Pléca.*)

Flan. Ce mi se intemplâ? Ce casu? Ce nopte? Ce omu! . . . Nenorocitul!

Scena a V.

Paff, si **Flantiu.**

Paff. Domnule d'in camer'a vecina amu intellesu tôte. Ce ai facutu Domni'a t'a?

Flan. Binele mai mare, ce se poté face. Nu ai auditu? Ellu amenintă, se infurià.

Paff. Au nu potéi domni'a t'a sa me chiemi? Noi eramu doi, si potému sa lu infrenamu.

Flan. Taci.

Paf. Acel'a . . . (eu lu amu priceputu) . . . a-cel'a curre sa se veninéda.

Flan. Cu atatu mai reu pentru ellu.

Paf. Culp'a è a dumitale, domnule. Me miru forte multu, ca unu omu ca domni'a ta atat'a de desteptu, atat'a de intelleptu, a fostu asà slabu ori pucinu avvedutu *). De se face acést'a cunoscutu, domnia ta perdi creditulu si onorea.

Flan. Astépta finea apoi sa judeci. Cerulu va pune man'a s'a dé supra Eu nu desperedu.

Paf. Daru cum se pote? . . .

Flan. Nu me confunde, nu te agitá. — Cate óre avemu?

Paf. A trecutu unulu d'in aceia, carii annuntia orele noptii; si, precatu sentiù, dioa, è aprópe.

Flan. Nu è mai multu tempu de repaosu. Nici eu nici tu vomu fi in stare. — Amu cugetatu. Amu resolvitu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Paf. Adeca ce? Iérta me.

Flan. Tu remani aicé in loculu meu, si pre-gatesce catu cere trebuint'a pentru auror'a vecina. Eu me ducu sa me imbracu. Baonulu de Torg e patronulu meu. Ellu se scóla de odata cu dio'a. Ellu me iubesce; eu lu estimu, si aru poté . . . Eu me ducu, eu zboru la picerele lui.

Paf. Daru ce folosu? Déca omulu acel'a se veninéda? . . .

Flan. Ti mai spuseiu odata, sa astepti finea. Taci: liniscesce te: ingrópa in uitare si in intunerecu fat'a acést'a. Cugeta ca eu sciu mai multu de catu

---

*) Vorsichtig, avveduto, providu, sagace, cercuspectu.

tu in lume, pentru ca sum batranu. Incede te, si astépta tranquillu (liniscitu) inturnarea mea. (*Pléca.*)

Paf. Asteptu. (*Stringe d'in spate, si intra.*)

Finea actului alu treilea.

Actulu alu patrulea.

Camer'a ca in actulu d'anteiu.

Scena prima.

Adelaide adormita pre Sofâ. Carlo sta la masutiâ, suspendatu cu pén'a in mana, cu cugetu sa recitésca o scrisóre, ce o are sub ochi. In spatiulu, care este intre elu, si Adelaide, sta culcatu unu pruncuti in unu léganu. Pre masutiâ sta lampad'a indatinata, si caraff'a cu liquorul ce s'a capatatu della Apotecariu. Unu catellu dorme pre genunchii a lui Carlo.

Car. Mi se ingreunéda ochii. Unu frigu usoru mi serpuiesce prin veni, si respande o sopóre dulce. Eu sum tranquillu: si nici odata nu fuiu atat'a in annii pucini, ce amu vietuutu. — Ce illusione è viat'a! Si anca catu è de scurta in fruntea unui secolu! Si cate chinuri, cate griji spre a o prolungi! Cate nedreptati spre a o face mai pucinu intunecata si mai pucinu gré! In punctulu acest'a m'amu desamagitu. Ce linea scurta è acést'a pentru ómeni . . . seu mai virtosu ce inceputu terribile a unei eternitati! Dumne-deule drepte tu vedi, ca nu sum eu acel'a carele stricu pretimpuriu lucrulu maniloru tele. Acestii sunt

confratii mei, sunt cei crudeli, carii me izgonescu de pre pamentulu acest'a, unde mi néga asilu si repaosu. Eu dorescu a me inturna la tine, de unde amu venitu. Déca me inselu, iérta me. Numai tu singuru esci dreptu si induratu.

Scena a II.

Davidu si supradissii.

Dav. (*Apropiindu se i spune inceta.*) Nu vrei nimica mai multu della mine?

Car. Amicule buuu alu meu, nimica.

Dav. Eu me ducu dara sa repaosu pucintelu, déca potu.

Car. Dute.

Dav. Vrei diminétiâ sa vinu eu timpuriu?

Car. Nu voiu avé trebuintiâ. Remani si dormi tranquillu. Iubite alu meu amicu, sanatate. (*Stringându i amendoa mani si plangendu.*) Cine scie unde, si cum ne vomu revedé!

Dav. Ce te predai acestoru cugete triste? De ce te temi?

Car. De nimica.

Dav. Asà dara? . . .

Car. Tine animalulu acest'a. Ellu a venitu sa se scutéscu in sinulu meu, fora sa fiu bagatu de séma. Du lu cu tine. Pazesce lu (*custodesce*) (Afara de tine) ellu este singuru carele nu a fostu nici odata mincinosu, tovarosulu meu de doispredece ani, necapace de nemultiamire si de necredintia: éra ómenii . . . ah dute: Nu este mai multu timpu a me ocupà spre ai detestá. Se cade a fugi de ei.

Dav. Eu speredu in prevedinti'a cerului. Eu sentiu in mine lingusirea ca cerulu nu te va parasii. Fa ti curaggiu, apoi mergi si domni'a t'a sa te odichnesci. Sanatate buna, domnule. (*Pléca.*)

Car. Sanatate . . . . . (*Uitandu se la ma-na.*) Mi se infla venile. Capulu meu, piciorulu meu mi sunt grei. Poterea liquorului, ce lu amu in sinu, ameninta sa mi rapésca momentele acele pucine, cari mi mai sunt anca necesarie. (*Se scóla.*) Sa terminamu. (*Plecandu catra Adelaide, si trecêndu pre d'innaintea léganului alu fiului se opresce.*) O fiule! Ce mai tata avusi tu? Ellu te perde pentru ca pré multu te a iubit . . . . O fiulu meu! (*Lu saruta, si lu trage innainte catra Adel.*) O iubita si nenorocita muiere! Catu de scurte si triste (lugubre) fura dilele alu ime-neului nostru! — Adelaide?

Adel. Cine despica somnulu meu, uitarea dulce a relelor mele?

Car. Adelaide?

Adel. Tu esci, iubite si nefericite sociule? Eu me temému ca nu te voi revedé mai multu.

Car. M'asu fi potutu eu uità de tine, pre carea iubescu eu atat'a? Éca te me.

Adel. De unde vini? Ce faci? Ce cugeti?

Car. Curseiu, pumnaiu, invinseiu tóte piedicele. Acuma potemu noi sa privimu cu indifferintià nenorocirile, sa ridemu de tiranni, si sa ne subtragemu della ei.

Adel. Vorbesce.

Car. Mai ai tu anca totu acelasu curaggiu, acéea potere allu spiritului, care nu de multu mi aratasi?

Adel. Amu, nesmintitu.

Car. Vrei sa te subtragi tu della chinuri, della rusinea neaverii, della derisurile celoru crudeli, della agoni'a unei vieti mai rele decat tu mortea?

Adel. Terminâ.

Car. Privesce. (*Aratandu caraff'a.*) Éca acéea, carea ti pregatesce calea. Éca liberatorulu teu.

Adel Ce este acéea?

Car. Ti spuseiu totu. Eu m'amu mantuitu già de tótâ tém'a. O jumatate d'in liquorulu acel'a se afla già in sinulu meu . . . si celalaltu déca lu vrei tu . . . .

Adel. Cerule drepte! Tu ai alesu gia? . . . Tu . . . Unde sum eu? Ce ascultu?

Car. Tu tremuri? Tu impalidesci? Acuma pricepu totu. Pana ce me regesce vócea, asculta. Déca ti place tie anca viat'a si nenorocirile, remani; eu nu me oppunu, nici ca sum unu tirannu. Tie, ca tinerâ si ca muiere, póte ca ti remane o alta sperantiâ. Tu ai gratii si formsetie de mijlocu; si aceste valuiescu mai multu decat tu virtutile tele in secolulu stricatu in care vietuimu. Amórea si voluptatea *) facu pre ómeni umani: si póte ca va poté sa ti usce lacrimile tele, subintrandu mi mie, unu successore nu mai multu amante de catu mine, ci mai norocosu. Déca doresci sa ti cauti noroculu, eu te deslegu de juramentele tele, si nu te oprescu sa desparti destinulu teu della alu meu: ma te animadvertu **) ca formseti'a si tineretiele in starea saraca sunt

*) Pof't'a trupésca.

**) Ti aducu aminte, ti facu cunoscutu.

mai totdeun'a daruri sterili, seu periculóse pentru celu ce è inzestratu cu elle. Spunendu ti eu aceste, alege.

Adel. Nedreptule! . . . Tu adaugi suspectele catra crudelitate? Ore le amu meritatu eu? Atatu de pucinu me cunosci tu? Nu scii tu ca eu te iubescu de o mie de ori mai multu de candu esci nenorocitu? Ca a me lapadà de tine mi aru fi mai reu decatu ori ce felu de mórte? Ca eu nu sum misera, fora numai pentru ca tu esci miseru? Inturna te tu insutà la mine, ori trage me cu tine. Éca votulu meu.

Car. Apoi bine sa ne iubimu dara, sa ne iubimu totdeun'a in o viata mai buna si mai lunga, care ne astépta. Eu ti amu asemnatu calea. Ce intardii?

Adel. O Dumneadeule! O fiule! . . . Ce orróre nepreveduta me cuprinde! O fiulu meu, ce va fi cu tine?

Car. Fiiulu nostru nu mai are lipsa de nimené. Póte ca in ór'a acest'a este ellu in braciulu fericirei care o dorimu noi insine.

Adel. Ce vorbesci?

Car. Iubita Adelaide, vedi plansulu meu. (*Imbraciosendu o.*)

Adel. Ah! De ce?

Car. Citesce. (*I pune sub ochi foaiea, care sta pre masa.*)

Adel. (*Citesce confusa; in urma respicandu ochii, si ingrozindu se striga furiosaminte.*) Ticalosule! Tu gelatulu (gadea) fiiului meu? Tu? . . .

Car. Éca te me la picerele tele. Eu traiescu anca. Razbuna ti. Sfàsie peptulu acest'a.

Adel. Monstrule! Restitue mi fiulu meu. Tu? . . . Inima de tata? . . . Asà lu iubéai tu?

Car. Eu chiemu cerulu de martoru si lacrimile aceste mortali, care versu eu, ca eu lu iubiuu catu te iubescu pre tine, mai multu decatu pre mine, ca asu da o mie de vietii, déca le asu avé si déca dandu i le aru fi lui de folosu: ma . . . Adelaide a mea, tu nu fusi presinte la turbarile cari probaiu, la rebellarea a tuturoru affecteloru mele. . . Ce momente fusera acele! Ce agonia a mortii me agità! Si nu potému sa moru.

Adel. Ce me intretini mai multu? Ce disculpe (desvinovatiri) creedi tu? Ce ai facutu?

Car. Eu . . . Eu pendému suflandu in gur'a acéa scumpa, in ochii acei inchisi de somnu. Ellu se destépta, me recunósce, si cére della mine restaurare buzeloru sele celoru setóse. Eu curseiu, si invingendu me pre mine insumi cu potere extrema, cu mana tremuranda, cu inima inghiacata de orróre, cu perulu radicat in susu, i presentaiu vasulu acel'a, care eu insumi nu erà multu. . . O Dumne-deule! De dece ori natur'a mi lu pusa innainte cu tóte gratiile innocente, cu cari lu a inzestratu; si de dece ori subintrandu miseri'a trista lu smulse della ea d'in mana, si mi lu arâtâ transformatu, sfasiatu in lacrimi, si languedinte in putórea neaverii; candu parasitu si suflandu la usile aceste, candu resturnatu la us'a bogatului, lapadatu, si batjocoritu de amicii alu tatalui seu, in totu modulu desperatu, nerericitu, in o stare mai rea decatu mortea. La vederea acéa terrórea (spaim'a) si rusinea pusera furii-

le în mână mea. Întorsei ochii; și unu sughitiu înaltu se rupse, și reintra în peptulu meu.

Adel. Barbărule! Ai dreptu: înse ore ti se cadé tie, tata nefirescu (snaturato), sa faci sa serbésca pietatii unulu d'în cele mai mari delicté *)? **O Dumneadeule!** (*Alergandu catra fiu, și aruncandu se asupra lui.*) Éca te lu. Fruntea lui se palesce de sudórea rece. Ochii lui nu se voru mai deschide nici candu. Ce nópte infricosata! Eu nu sum mai multu nici sponsâ, nici mumâ. Numii acestia atatu de sacrii, atatu de dulci sunt stersi pentru mine. Eu voi cadé în mormentu anca și mai misera fora sa te potu urgisi, și fora resbunare.

Car. **Adelaide!** (*Spaimantatu și langedinte.*)

Adel. Fugi.

Cluj / Central University Library Cluj

Car. **Adelaide!**

Adel. Tremura. Ascunde te de o muma infuriata, dute, înblandesce cu moartea, déca poti, remuscarile tele și mână Cerului. Nu. Ce diseiu? . . . **Nenorocitulé!** Vina, și mori în sinulu meu.

Car. (*Vacillandu fora suflare și confundatu.*) Eu sum aprópe de finea mea. . . **Genunchii** mi tremura . . . **Resuflarea** mi lipsesce. . . **Eu moru** . . . (*Arun-candu se incoaci și incolò merge sa cada pre Sofa.*)

Adel. **Carlo!** (*Resturnandu se la picerele lui.*)

Car. Iérta me.

Adel. Iubite Carlo!

Car. Spune, ca nu me urasci.

Adel. Eu te iubescu totdeun'a.

---

*) fora de lege.

Car. (*Deschidendu ochii, cautandu sa se scóle, stringendu i manile, si sarutandule.*) Sanatate buna. (*Cade ca si mortu.*)

Adel. (*Sculanduse in picere.*) Carlo! Carlo! . . . Ellu móre. Lacrimi reci ii scurgu pre faciea impalidita. Ce spectacolu atroce, nesupportaveru! Eu perdu totu. (*Scurrendu agitata.*) Unde sum? . . . Fiiule! . . . Carlo! . . . Eu remanu singura. Ce sa facu? Ce speru? La ce sa remanu, si? . . . Nu le vedu eu? Éca te le. Umbrele loru m'astépta. Ca sâ scape de tóta nevoi'a nu i a constatu pre ei decatu pucine mominte, si unu cootrastu usoru cu natur'a. Murira precum se dorme. — Ce mai asteptu? Cine me opresce mai multu ca sâ le urmedu. Éca te me gat'a. (*Apuca caraff'a forâ frica (intrepida), in urma se opresce tremante si spaimantata.*) Unu delictu nou! — Se deschide pamentulu ca sâ me inghita. — Unu noru de focu mi fulmina pre ochi. Intre flăcarile acele schinteiéda ochiulu, si mani'a cerului! — Ce facu eu? Ce incercu? Unde sum?

(*Bate óre cine tare la usa.*)

Ce se aude? (*Oprindu se, si fissandu ochii catra pórtá.*)

(*Éra s'aude batendu.*)

Ce felu de bateturi me inghiacia, si me spaimanta?

Au dóra vine cineva sa ne pedepsésca?

(*Se restórna josu la usa.*)

Écâ te i. Cerule drepte! (*I cade d'in mana caraff'a, si remane nemiscata.*)

Scen'a a III.

Entra Baronulu de Torg, Flantz, unu Notariu, doi serbi cu lampad'a, si supradissii.

Bar. Innainta ti cu luminile acele, si explorati in linisce.

Adel. Pre mine me cautati?

Bar. Domnia ta esci nenorocit'a acéea? . .

Adel. Eu sum. Déca veniti ca judecatori, nu sunt altii fora numai eu. Pedepsiti. Rasbunati.

Bar. Fi in pace. Nici pedepsitori, nici inimici . . . È cu totul altu motivu . . . Unde è Carlo sponsulu dumitale?

Adel. In ceru.

Bar. Cum?

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Adel. In ceru. Priviti. Ellu a scapatu d'in jugulu tiraniloru.

Bar. Ce vedu? — (*Descoperindu fiulu in lé-gânu.*) Si fiulu acest'a?

Adel. Pana candu sórtea permise, fu alu meu, fu alu nostru.

Bar. Dar' acuma?

Adel. Dar' acuma si ellu è alu cerului.

Bar. Ce vorbe sunt aceste?

Adel. Asa au vrut. Eramu nascuti pentru virtute. Sa murimu ca disumani. — Asà au vrutu.

Bar. Nenorocita! Te pricepu si te complangu.

Adel. Ma plansulu dumitale nu mi va re'ntórce nici vietile acele scumpe, nici innocenti'a nóstra.

Bar. Ce ai facutu?

Adel. Aveti innaíntea ochiloru culp'a si mar-

turisiră. Ingrozitive (inorriditi). Cititi. (*Aratându i foaia, care sta pre masutia.*)

Bar. Ce foaie? . . . Si cine o scrisse?

Adel. Celu mai bunu, si celu mai miseru d'intre ómeni.

Bar. (*Citesce.*) „Lipsitu fiindu de tóta mijloci-
„rea ómenésca spr e a subsiste, traditu de unu testa
„tore barbaru, parasitu de toti ómenii, fora acope-
„rementu, fora alimente, fora postu, si fora speran-
„tia, eu alegu mórtea, si ducu cu mine famili'a mea,
„pre carea o liberu de grozaviile, cari o incongiu-
„ra. Sa fugimu della pamentu ca sa ne scutimu in
„ceru. Dumnedeu nu ne va lapadà. Voi, carii veti
„sci casulu nostru, versati cate o lacrima, si inva-
„tati sa fiti umani. (*O pausa mica.*) **Subscrissu.** Re-
„comandu pre miculu meu *Sprik* bunatatii a vecinei
„mele *Mistriss Brinn*. Sum siguru ca ea lu va priimi,
„bucurosu, si va avé grija de ellu, intocmai ca s-
„eu.“ — Cine è acestu *Sprik*?

Adel. Erà canele lui.

Bar. Nenorocitul! Ce nebunia! Ellu sperà ca va afla pietate pentru canele seu, si nu pentru sine insusu, si nu pentru fiulu seu?

Adel. Domnulé, ellu a fostu miseru, inse nu nebuunu. Déca aru trai, v'aru spune caus'a.

Bar. Sa custodimu monumentulu acest'a. Ellu è pretiosu pentru umanitate. Muiere, amu inim'a plina de compatimire si de orróre. Catu sunteti de vinovati! Ma consolative. Nu veti fi atat'a de miseri, nici atat'a de parasi de provedintia, pe catu ati credutu.

Flan. Domnule, sa grijimu de nenorocitul
acest'a, si sâ damu sa lu traspôrte . . .

Adel. Unde?

Flan. In patulu² seu.

Adel. In patulu seu? Sunt doa luni, decandu
nu lu avemu mai multu, lu amu vindutu ca sa ne
cumparamu alimentele cele d'in urma pentru viati'a
nostra.

Bar. Cerule drepte! In starea acést'a? . . .
Ah pentru ce nu ati recursu la mine? An dóra nu
me cunoscéti voi? Nici unulu, carele are inima
omenésca, ve aru fi respinsu.

Adel. Ne amu aplecatu la o suta de insi, si de
o suta de ori amu reportatu rusinea denegariloru.
Barbatulu meu nu afla omulu pietosu, fora numai
candu cerù mórte.

Bar. Ellu nu va muri.

Adel. Judicati. Ellu è mutu, rece. Acéea, ce
beù ellu, erà veninu.

Bar. Nu, muiere nenorocita si onesta, sociulu
dumitale nu va fi smulsu della domni'a ta. Cerulu
priveghià asupra lui, si nu permise atat'a delictu.

Adel. Ce?

Flan. Eu sum, carele combattuim, ma inde-
sertu, desperarea lui. Eu sum, carele ne potendu o
impedecà, cautaiu a o liniscì. In fine sum eu, carele
i dadui . . .

Adel. Domni'a t'a? . . . Cine esci domni'a t'a? . . .
Domni'a t'a i dadusi veninulu?

Flan. Acéea nu erà veninu; ma unu adormi-

toru dulce, innocente. Eu lu inselaiu. Ellu mi credù.
Resuflati.

Adel. O Dumnele!

Flan. Incede te in mine. Ellu dorme. Eu lu voiu re'ntorce preste pucinu, liberu si dóra mai in-teleptu in braciele dumitale.

Adel. Ah, regeti me. Eu lesinu. — O ângere allu cerului, o numine tutelare a le vietiloru nostre! . . . Lasa me sa i revedu. (*Rasturnendu se câtrâ fiulu, in urmâ aruncându se la picerele allu lui Carlo, si imbrâtiosendulu.*) O fiulu! . . . O sponsulu meu!

Bar. Eu nu resistu. Mi cadu lacrimile, si mi se despica inim'a.

Adel. O Carlo! Nenorocite Carlo, deschide ochii: revedi spons'a t'a, fiulu teu. Noi vomu sufferi o mie de nenorociri, inse nu vomu fi mai multu vino-vati sub ochii cerului si allu naturei. Noi ne re-nascemu nevinovatiei, si póte ca cerulu è placatu.

Flan. (*Câtrâ Bar.*) Domnule, se cere sa i separamu.

Bar. (*Câtrâ Adel.*) Destulu: Ati plansu pré-multu; inse acuma ve astépta bucuri'a. Sculati ve, si veniti.

Adel. Unde vreti sa me conduceti? Nu me separati de ellu.

Bar. Pre unu tempu scurtu. Ellu are trebuin-tia de repaosu si de cur'a allu acestui omu onoratu. (*Aratându pre Flantz.*) In scurtu lu vei revedé liberu si incundu.

Adel. Ah domi'a voastra me insellati, domi'a voastra . . .

Bar. Cum mi asu bate eu jocu de atat'a dure-re? Vi juru spre onórea mea . . .

Flan. Crede ne. Eu stau bunu cu viat'a mea pentru viat'a lui.

Adel. Ah lasati me. Nu me potu despartí de aicé.

Bar. Ti poruncescu. In numele cerului si a virtutii, obedesce mi.

Adel. Éca te me. Aveti pietate de mine. Sum in manile vostre. *(Se uitâ la bârbatulu si la fiulu seu, si recade împállidita si tremante in braciele allu Baronului.)*

Se slobóde josu perdéo'a (baldachinulu).

Finea Actului allu patrulea.

Actulu allu cincilea.

Scen'a unicâ.

La radicarea perdellii se voru aflâ Carlo, si Adelaide imbraciosati; Davidu, carele tine in bracie pruncutiulu; Baronulu, Notariulu, si Flantz, carii stau in prejuru loru. Paff si serbii intra cu tasette, aducendu the, si alte liquóre, si le punu pre masa.

Bar. Saturati ve de imbraciosatu. Nici unulu este între noi, carele nu aru vedé si nu aru senti cu bucuria a re'nviâ in voi placerea si dorinti'a vietii. Priviti auror'a, carea se aratâ bucurósa, si se pare a fi portatóre de atatea placeri, cate orori fura a

noptii acestei. Stergeti ide'a allu delictulni vostru re-
 chiemându virtutea, si ve conservati spre o viitori-
 me-mai fortunata.

Carl. Eu palpitu. Eu tremuru anca in braciele
 tele. Tardiú me cunoscú catu fuiú de culpabile. Eu
 nu cutedu sa innaltiu fruntea catra tine, catra ceru,
 in care nu m'amu incredutu.

A del. Sponsulu meu, care è culp'a acéea,
 care cainti'a nu o sterge? Cerulu ti érta. Eu te iu-
 bescu; si toti te voru complange (*Ia pruncutiulu d'in
 braciele lui Davidu.*) Éca fiiulu teu.

Car. Oh cum freme natur'a, si me accusa, acu-
 m'a ca mi lu re'ntórce! O fiule, ce esemplu ti ap-
 prestaiu! Cum me vei detestà, atunci candu vei fi
 crescutu mare vei scé catu cutezâ in contra t'a cru-
 delminte inim'a acést'a si man'a acést'a! Eu sum
 unu monstru.

A del. Ellu va intellege ca tu erai smintitu pen-
 tru ca lu iubéi forte: ellu va sci ca totdéun'a ai fostu
 celu mai fragedu tata, sponsulu celu mai virtuosu.
 Te va iubi, te va complange; ti va fi spre ajutoriu,
 si spre mangaiere, ca sa nu cadu tu mai multu in de-
 speratiune. (*Da pruncutiulu éra lui Davidu.*)

Bar. Sa incetamu della accusari si della escu-
 sari. Sa resuflamu toti. Sa damu óre care restaurare
 trupului si spiritului ostenitu. — (*Catra Carlo.*) Du-
 mnet'a ai lipsa mai multu decatu toti. Dati i punciu,
 ciocolata, si acéea ce i place mai multu.

Car. Nu potu . . . nu sum capace . . . Eu sum
 satulu de relele mele. Nu amu trebuintia de nimic'a.

Flan. (*Scóte d'in posunariu o flasa mitutica si*

ia unu paharutiū depre masa.) Ia pucintelu de acestu elixir. Ellu ti va recreà spiritulu si inim'a fora sa te ingretiosedi.

Car. Nu.

Adel. Tocmai, sa iai sponsulu meu iubite. (*Luvandu ea paharutiulu d'in manile Apotecariului, si presentandu i lu.*) Numai acest'a . . . vei refusà tu d'in manile mele, della amicii acesti ai tei?

Car. (*Lu ia cu anevoie, si cu grétia lu inghite.*)

Bar. Cine é batranulu acest'a, carele alergà plangendu, si si smulgé pérulu de desperatiune. (*Aratandu pre Davidu.*)

Car. Ellu mi fu mai multu decatu tata. Catu i sum datoru! Déca ai sci Domni'a t'a . . .

Bar. Dati i the, si lapte.

Dav. Asà este, eu lu iubiū ca pre fiu, si lu tinui, tocmai cum tinu acuma pruncutiulu acest'a intre braciele mele. Vedui, si me indulciū de dilele sele formóse, cari se schimbara in negre si intunecóse, si amenintau incetu incetu procell'a acést'a. Inse ellu m'a traditu asta nopte; nu avū mai multu ver o sentire, nici fiducia catra serbulu seu celu amorusu. Ellu cugetà sa me parasésca fora anca sa mi dé unu addio. — Crudele! Cerulu póta sa ti ierte. Eu nu sciu déca sum capace a nità chinulu cu care mai acumulatu.

Car. Tocmai; tu anca mi vei iertà. Apropia te, si me imbracioséda.

Dav. Patronulu meu bunu, domni'a t'a ai voi'a (arbitriulu) de a me vatamà, si de a mi demandà. Eu ti obbedescu. (*I saruta man'a.*)

(Serbii aducu thè lui Davidu. Ellu pune pruncutiulu pre Sofã, sede langa ellu si bé theiulu.)

Sunt sésa luni, decandu nici eu nici acésta familia buna amu luvatu ver' unu nutrimentu caldu. Sa multiamimu lui Dumnedeu.

Bar. (Tóta vorb'a a gintei acestei è terribila pentru umanitate. Dumnedeu! Ce minune, déca saraculu apasatu de atatea rele è instrimtoratu a delirà cate odata, si a delaturà della calea virtutii!) Sa sedemu toti. Debue sa vorbimu d'inpreuna despre lucrulu, care sa ne reconcilie (impace) de totu cu dreptatea a ómeniloru si allu cerului. Amicii mei buni, sedeti aprópe de mine. Dumnet'a de laturea asta l'alta, domnule Notarie. Ceialalti unde li place loru. *(Toti sedu.)* Asà. — Ce ti se pare, domnule Carlo? Aflandute ca renascutu intre persóne atatu de scumpe ai mai poté renuntia datorintiei a vietii pentru dumnet'a si pentru elle?

Car. Domnule, pietatea domniei tele te va pe-depsì caci mí ai restituitu viatia. Domni'a t'a vei fi datoru a o alimentà.

Bar. Si acést'a se va face. Eu voiu plati o datoria, cu care ti va placé a me insarcinà, si o voiu plati bucurosu.

Car. Cine esci domni'a t'a, carele nutresci sentiri atatu de nobili? Fa sa te cunóscemu.

Bar. E fórtè dreptu; daru cautati sa nu me urati in momentulu, in care me voiu descoperì.

Adel. Sa uramu pre binefacatorulu nostru?

Car. Spune ne numele domniei tele, si fi siguru despre amórea nóstra si despre multiamirea nóstra.

Bar. Apoi bine cunósceți me dara. Eu sum baronulu de Torg.

Adel. Domnia' t'a esci acela?

Car. Domni'a t'a eredele unchiului meu?

Bar. Nu vi spusein ca numele meu ve va scutură?

Car. Ah nu. Nu judecati stangaciu despre afectele, cari sentiu eu in punctulu acest'a catra domni'a t'a. Déca a fostu scrissu in destinu, ca debuia sa fiu eu eschisu della ereditatea allu unui testatore, carele me odià, ea nu poté sa tréca in mani mai demne si mai generóse, si in perderea mea eu sentiu celu pucinu o consolatiune, si sum tranquillu.

Bar. Inse sa scfi ca in castigarea acést'a eu nu sum vinovatu, nici macaru cu o pofta singura, nici cu o lingusire, nici cu unu altu officiu de josu si vile pre langa testatorulu. Eu i fuiu, pana ce traì, amicu si protectore, nici ca amu aspiratu ver odata la ver o recompensare. Eu ti juru. . .

Car. Cine nu ti aru erede? . . Fruntea domniei tele, faptele domniei tele vorbescu pentru domni'a t'a. Londra te cunosce, si te acchiama de omu umanu, de omu dreptu.

Bar. Cu tóte aceste dumnet'a anca nu ai ver' o proba ca sa me judeci. Nainte de tóte cunósce me mai bine, si apoi in urma pronuntia. — Domnule Notarie, citeste articolulu allu treilea d'in testamentulu acel'a, tare, chiaru, si lamuritu, ca toti sa auda.

Not. (*Scóte testamentulu si citeste.*) „Mai depar-te, lasu de erede universale preste tóte bunurile

„mele mobili, stabili, cate sunt, si cum se voru aflà
 „acuma s. m. d. pre stralucitulu Domnu Odoardo ba-
 „rone de Torg; carele fu totdeun'a amiculu si pro-
 „tectorulu meu, cu conditiunea ca ellu sa se invoiesca
 „a portà numele meu, si sa lu faca sa tréca la fiii sei
 „de va avé, séu la erediî sei pana in fine. Eu speru. . .“

Bar. (*Catra Not.*) **Destulu.** Audireti? Conditiu-
 nea acést'a nu mi place. Eu amu capatatu della mo-
 sii mei unu nume care ajunge sa mi faca onóre
 de sine singuru in societate. Eu nu voiu sa lu con-
 fundu cu alti numi, si sa lu transmittu injumatatitu
 posteritatii mele. Eu nu sum tranquillu.

Car. Domnule, conditiunea è atatu de usiora. . .

Bar. Pentru fiesce carele, pentru mine inse-
 nu. Auditi acéea, ce amu resolutu. — Domnule No-
 tarie, citește harti'a cééalalta.

Not. (*Citesce*). „Eu Odoardo Barone de Torg,
 „ne priimindu, clausul'a, parendu mi se gré, appusa
 „in articolulu allu treilea d'in testamentulu a lui sir
 „James Dordley, nu rugatu ori costrinsu, ci escita-
 „tu de mine insumi, cu totulu de parte de a secundà
 „cauzele pucinu seu nici catu umane, seu rasbuna-
 „rile testatorului, repáru cu actulu acest'a publicu
 „smint'a lui, renuntiediu ereditatii, si o cedu, o da-
 „ruiescu, o transmitu, fora nici o reserva omului,
 „celui ce are trebuintia, eredelui legitimu, domnului
 „Carlo Dordley nepotului lui. Spre a carui adevé-
 „rintia. . .“

Car. Ah domnule! . . .

Adel. Ce audu? Domni'a t'a atatu de mare,
 domni'a t'a atatu de generosu?

Bar. Ce vorbesci? Dreptu, si mi generosu; umanu, si nu mare. Eu nu pretiuiescu bunuri, cari storcu lacrimile saracului, cari consta culpa pre celu ce le daruiesce, si remuscari pre celu ce le priimesce. Eu rasbunu dreptatea si natur'a. — Amici buni si nenorociti, elle sunt a le vostre. Indulciti ve de elle. Triumfati asupra nenorociriloru, si fiti fericiți.

Adel. (*Sculându se, si currendu sa se arunce la picerele lui.*) Ah domni'a t'a esci celu mai buuu decatu toti omenii! . . .

Car. Cadu la picerele dumitale. . .

Adel. Ce virtute! Ce sufletu aveti in peptu?

Bar. Sculative . . . (*Catra Carlo.*) Inse tu, omule culpabile, deca ti amu iertatu desperatiunea t'a, da mi socotela despre acestu allu teu codicellu nedreptu. (*Scotendu harti'a scrisa de Carlo in actulu allu patrulea.*) Tu recomandai viati'a canelui teu vecinei tele, si nu sperai pietate despre fiulu teu, ci i dai morțe?

Car. Domnule, amu vedutu de multe ori pre cei avuti a pretini omulu si animalulu acela, care i desfatedia, si a se ingretiosa de ori ce lucru, care li casiuna grija ori tristetia, câ eu nu me increduiu. . .

Bar. Nedreptule! Te pricepu. Tu dara della pucini ai judecatu pre toti omenii. Tu ai credutu ca toti sunt crudeli, seu fora de lege (scelerati). Vedi cum te ai inselatu. Vai de lume, deca aru fi asa! Inse pr'in voi'a cerului sunt multi de cei buni, si se cade ai cunosce, seu a astepta ca prevedinti'a sa ti i apropie. Vai de tine insuti, deca eu nu te asu fi

mintitu! Omulu, carele despera despre Provedintia, è unu animalu mai feroce decatu tote cate se afla in paduri. Omulu carele dispune despre viati'a s'a, è rebellu ómeniloru, lui Dumnedeu, naturii. Freme, si sterge smint'a acést'a cu cainti'a t'a.

Adel. Ah sponsulu meu!

Car. Eu gemu, eu arrorescu.

Bar. Disparuiésca memori'a culpei, séu sa ne aducemu a minte numai ca sa contrapunemu virtutea. Fie dio'a acést'a solemne pentru toti. Éca unu amicu in mine; si écâ acel'a, carele v'a mantuitu. (*Aratandu pre Flantz.*) Sa ne impreunamu la olalta toti asta di si pentru totdéun'a. Vomu prandì, vomu ride, ne vomu razbunà fora culpa asupra injuriiloru ai omeniloru crudeli. Ce lucru dulce è a se desfatà dupo chinurile suferite! Ce consolare è a face sa subintre in loculu smintei virtutea si probitatea.

Car. (*Ingenunchia de iznou dandu semne*

Adel. *de fragedime si de multiamire.*)

Bar. O fiii mei! Voi vreti sa vedeti slabiciunea mea. (*Stergêndu si ochii.*) Éca te o. Sunteti indetulati? Imbraciosati me. Tocmai, veti fi fiii mei.

F i n e.

In Viena ^{11.}/_{23.} Augustu 1856.

P. Lupulov.